

Alerion a heraldika

Společnost Alerion je tradičním českým výrobcem vlajek a praporů, znaků a dalších heraldických produktů s více jak 20letou zkušeností. Otázky na majitele a jednatele Mgr. Tomáše Pokorného (TP), heraldika a vexilologa PhDr. Zdeňka Kubíka (ZK), grafika a typografa Pavla Vaščíka (PV) směřovaly ale více na samotné navrhování znaků a vlajek pro města, obce nebo i soukromé subjekty. Pro nás grafiky jsou některé prezentované názory poněkud kontroverzní :) nebo konzervativní, ale přesto zajímavé a třeba i podnětné...

font Můžete nám krátce představit sebe i svou firmu, kdy a jak vznikla?

TP: Společnost Alerion vznikla na konci 90. let za mých gymnaziálních let, jako návaznost na autorskou tvorbu heraldických znaků a vlajek, které jsme se spolužákem Zdeňkem Kubíkem a mým bratrem (všichni se zájmem o historii) začali navrhovat a graficky ztvárňovat pro města a obce, které možnost užívat svůj znak a vlajku v té době získaly spolu s novým zákonem o obcích. Poté, co města a obce dostaly uděleny své symboly rozhodnutím předsedy Poslanecké sněmovny v podobě právního dekretu, chtěly je nechat zavlát na budově svého úřadu, umístit na fasádu, vyzdobit jimi zasedací místnost a kancelář. Vznikla tak poptávka i po vlastním vyhotovení heraldické symboliky.

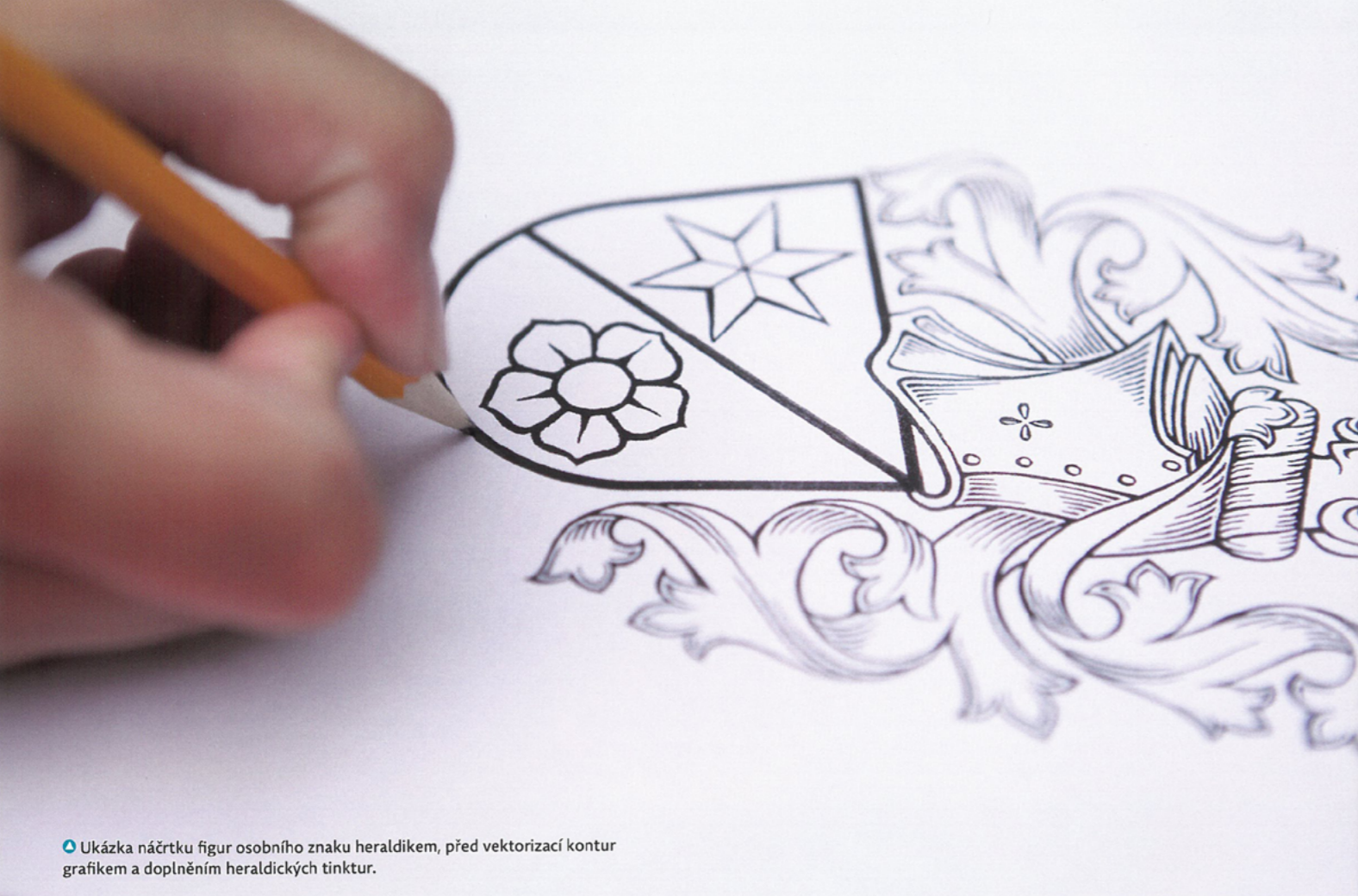
V té době to byla „díra na trhu“ a příležitost, takové firmy neexistovaly. Začali jsme proto přemýšlet, jaké formy, provedení a materiály by se pro takové účely hodily, zkoumali jsme archivní materiály, prvorepublikovou tradici výroby, inspirovali se tvary cedulí a ovlů ještě z dob rakouské monarchie a kořeny praporové výzdoby středověku i starověké římské říše. Vytvořili jsme ale také nové, originální tvary a rozměry znaků, vlajek, praporů, stuh, žerdí, tabulí, stolních vlaječek, odznaků a dalších produktů, které odpovídaly praktickým potřebám moderní doby a respektovaly přitom tradice a historickou kontinuitu na našem území. Poté už byl jen krok k vytvoření první ucelené nabídky, která zahrnovala původně

jen několik položek, od venkovních vlajek, přes smaltované ovály, stolní vlaječky a odznaky, až po ručně vyšíváné symboly, které se postupně staly asi nejsignifikantnější částí naší produkce. V počátcích se přitom jednalo o zanikající řemeslo – bylo třeba najít a přesvědčit o smysluplnosti takové práce u nás poslední absolventky učebního oboru umělecká vyšíváčka, které v průběhu sedmdesátých a osmdesátých let minulého století ještě stihly zaškolit dožívající řádové sestry v klášterní škole a této práci se již po změně režimu v devadesátých letech pro nemožnost uplatnění nevěnovaly. Doslova za pět dvanáct jsme tak obnovili zanikající tradici vřehlasné řemeslné ruční výroby a přenesli ji životaschopně do dnešních dní. Dnes naše nabídka zahrnuje několik stovek položek, vyjádřeno polygrafickou formou je to komplexní nabídka originálních heraldických a vexilologických produktů zhruba na 100 katalogových stranách.

Co vlastně znamená Alerion?

ZK+TP: Jedná o mytologickou bytost (z říše antických legend a středověkých bájí, respektive tzv. bestiářů). V heraldice jde o obecnou čili všeobecně známou nadpřirozenou figuru v podobě (jednohlavého) orla (čili českou terminologií orlice) bez zobáku a pařátů (tzv. heraldické zbroje). Ostatně nadpřirozenou obecnou figurou je i český lev kvůli svým dvěma ocasům. A protože alerion je v celoevropské heraldice figurou velmi

Ukázka náčrtku figur osobního znaku heraldikem, před vektorizací kontur grafikem a doplněním heraldických tinktur.

Příklad ruční malby osobního či rodinného heraldického znaku (detail).

vzácnou a výjimečnou, navíc stojící na počátku abecedy, zvolili jsme ji jako logotyp (v roce 2000 založené) společnosti. Samozřejmě i s odkazem na svatováclavskou (přemyslovskou) plamennou orlici a šachovanou orlici moravskou, neboť sídlíme v Brně a oba pocházíme z Bystřice nad Pernštejnem (Jež má ve znaku, kromě poloviny perněstejnské zubří hlavy, také půl orla, dříve celou orlici). I používané zbarvení loga Alerionu v magentě (čili purpuru v červeném spektru) symbolizuje pomyslné smíchání barev naší státní bílo-červeně-modré trikolóry. Je možná trochu paradoxem, že firma, věnující se tradičnímu řemeslu a pomocným vědám historickým (heraldice, vexilologii, sfragistice, faleristice, emblematické atd.) vystupuje vlastně pod moderním logotypem, ovšem ve své podstatě derivujícím tradiční principy „limitovaných“ heraldických tinktur a figur.

Jak v Česku fungují heraldici? Jste nějak v kontaktu nebo organizováni? Kolik profesionálních heraldiků navrhuje znaky u nás asi je?

zk: Tím, že v ČR žel neexistuje heroldie (oficiální heraldický úřad, tak jako v konstitučních monarchiích, ale i některých republikách, jako např. v Irsku nebo i na Slovensku), ani žádné profesní sdružení typu komory advokátů či architektů apod., koncentrují se jak profesionální (autorsky tvořící), tak teoretičtí (akademicky působící) heraldici v rámci vysokoškolských fakultních ústavů archivnictví a pomocných věd historických, různých vědeckých pracovišť (paměťových institucí) a samozřejmě několika zájmových spolků (různých heraldických a genealogických společností). Takže oboru se (ať již laicky zájmově nebo profesionálně aktivně) věnuje řada lidí, ale víceméně jen na „volné noze“, což je jistě škoda. Ovšem špičkových odborníků na heraldiku a vexilologii a stejně tak aktivních tvůrců znaků a vlajek, s přirozenou letitou autoritou v branži, bychom u nás spočítali maximálně na prstech obou rukou. Kéž by proto i u nás vznikla legislativní iniciativa a jednoduše bychom převzali slovenský model, který je komplexní i maximálně jednoduchý (nenákladný) a přitom funkční (prověřený desítkami let své praktické existence), respektovaný

i britskými heroldii, představujícími naprostou světovou špičku v oboru. Kde ovšem takové „nadšené“ legislativce (poslance), kteří by se tématu chopili, u nás ve Sněmovně vzít?

Jak jste se k heraldice dostali vy, studovali ji?

zk: Díky nenápadné knížce našeho (světznámého) heraldika Jiřího Loudy (1920–2015) a historika Josefa Janáčka (1925–1994) „České erby“ z tehdy úspěšné ediční řady „Oko“ nakladatelství Albatros (mnozí si třeba pamatují jejich praktický „Rozum do kapsy“). Její druhé vydání z roku 1988 jsem dostal od rodičů nebo babičky jako jedenáctiletý školák a 170 zde vyobrazených a popsáných erbů našich nejznámějších šlechtických rodů jsem se s nadšením a zaujetím brzy naučil poznávat z paměti (bez textového výkladu, což je mimochodem úkolem dobrého heraldika, schopnost tzv. blasonovat a historizovat čili popsat a určit ten který znak). Po mnoha letech mi pak knížku Mistr Louda i podepsal, to už jsem byl ale vystudovaný (1995–2001) na Historickém ústavu a Ústavu archivnictví a pomocných věd historických Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně (diplomová i rigorózní práce byla z komunální heraldiky vexilologie) a prakticky působil v těchto oborech aktivně od roku 1998 (ať již jsem byl zaměstnán v různých institucích).

A jaký je podle vás její význam v dnešním světě?

Heraldika je samozřejmě konzervativní (scholastickou) a svým středověkým původem ryze evropskou a křesťanskou naukou (vzešlou z rytířských ctností a biblické etiky), jejíž neměnná pravidla platí od 12. století až dosud. A buď je znáte a ovládáte, obdivujete a respektujete i správně používáte (jako živý tvůrčí obor), nebo ne. Mohu tak odpovědět i řečnickou otázkou: Jaký význam mají v dnešním světě evropské tradice a hodnoty? Přiznávám, že odpovědi se obávám. Ano, jsme malou zanikající civilizací a turistickým „skanzenem“, ale možná naopak i pravou „solí Země“ a té je přeci vždy potřeba právě jenom špetka.

Umíte tedy firmám, městům, vesnicím nebo i rodinám kompletně navrhnout a výtvarně zpracovat heraldický znak?

zk: Samozřejmě, to je ostatně naprostá podstata existence a činnosti Alerionu. Nejen vše řádně navrhnout a vytvořit, ale také pak „cokoliv“ vyrobit. V podstatě tak „suplujeme“ jak roli oné (u nás od zániku monarchie v roce 1918 neexistující) heroldie, tak několika tradičních mizejících řemesel. Naštěstí alespoň v oblasti komunální symboliky u nás (ze zákona) existuje expertní Podvýbor pro heraldiku a vexilologii v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR, který nedopustí, aby byl udělen a registrován (čili chráněn) znak či vlajka nesplňující oborová pravidla. Netýká se to žel heraldiky dalších právnických ani fyzických osob (kam spadá institucionální, církevní nebo občanská rodinná heraldika), na což všechno pamatují mnohé zahraniční heroldie (včetně již zmíněného Slovenska).

Jak takový znak vzniká?

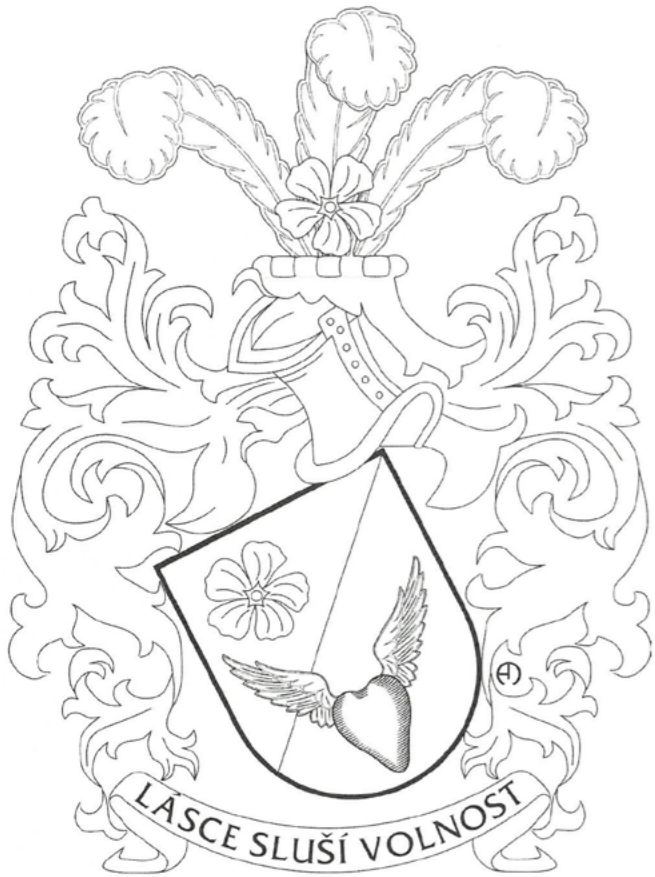
zk: Postup je vždy velmi individuální v daném rámci. Pominu-li odborné a praktické zásady, které musí skutečný heraldik a vexilolog bezpodmínečně znát a ovládat, včetně kurtoazie a protokolu, vlajkové etikety, znalostí historických souvislostí, badatelských postupů i praktické lidské komunikace se zákazníky (laiky v oboru), kteří na naši erudici spoléhají (ať již z městských a obecních úřadů, spolků a organizací, včetně soukromých osob). Na prvním místě je to samozřejmě každodenní a tedy vlastně celoživotní (samo)studium a kritická práce s prameny čili fakty a konečně vlastní výtvarná (chcete-li grafická) tvorba, které Němci trefně říkají „Wappenkunst“, v podstatě „umění znaku“. Dříve šlo čistě o práci rukou, dnes již samozřejmě nejenom ruční kresbu (i v té jsme schopni dílo výtvarně předat), ale za využití počítačových grafických programů. Krásné na heraldice je právě to, že v sobě spojuje několik historických vědních oborů, ale i výtvarnou a řemeslnou stránku věci. Přitom je heraldická forma projevu striktně „determinována“. Každý laik a asi i mnohý grafik, natožpak výtvarník, by řekl, že příliš „limitována“ (v podstatě definovaná iluminacemi středověkých kodexů). Ale právě v tomto „řádu“

oněch „mantinelů“ je její kouzlo i vysoké umění schopnosti projevu, které přežilo staletí. Nesmíte při něm „sejít z cesty“ na úroveň běžné a volné grafiky.

V jaké podobě znaky odevzdáváte, jako vektorový obrázek? V jakých programech pracujete (nebo nejdříve jde o ruční kresbu)?

zk: Ruční kresba či alespoň (schematický) koncepční náčrtek (ode mě coby heraldika čili herolda Alerionu) je na počátku každé naší tvorby. Ať již jde o heraldiku, nebo třeba pak i vyšívaný komunální nebo spolkový prapor, kdy se v dílně výtvarně a graficky na počítači zpracované motivy následně vypichují inkoustem do látky přes papírovou šablonu v měřítku 1:1. Čili jako za časů např. Michelangela do omítky Sixtinské kaple. Již zmíněný Jiří Louda celý život pracoval jen s tuší a akvarelovými barvami. V londýnské heroldii College of Arms je to dodnes práxí. Persevant Alerionu (tj. asistent herolda) Pavel Václav Vaščák je zkušený grafik a typograf, a tak mu předávám slovo.

pv: Heraldik (jako herold) přichází s náčrtem či kresbou na papíře, mojí prací je pak převedení jeho představy do výsledného tvaru, někdy jde „jen o seskládání“ již existujících figur do štítu znaku, v případě nových figur vycházím zčásti z inspiračních zdrojů, které mi herold dodá, a zčásti z vlastních představ – na výsledku se samozřejmě musíme shodnout oba. Papír používám jen pro skicování knižních ilustrací a rychlý záznam nápadů, ale v Alerionu ho pro práci nepoužívám, vystačím si s grafickým tabletem Wacom Intuos Pro a programy Adobe Photoshop (skicování), Illustrator (vektorizace) a InDesign (sazba blasonu a list se znakem a jménem držitele znaku), stejnou službu by ale udělal i CorelDraw nebo Inkscape. Objednatel nakonec fyzicky obdrží list ručního papíru se svým jménem, znakem a slepotiskem pečeti Alerionu. V digitální podobě zasiláme v samostatných souborech úplný znak (štít s pokrývadly a klenotem), znak a vlajku, a to ve čtyřech formátech ai, eps, pdf a jpg. Linky objektů nechávám v editovatelné podobě, nepřevádím je na objekty z výplní jako pro řezací plotr, aby bylo možné se znakem v případě potřeby dále pracovat.

➤ Vektorově překreslený originál osobního znaku z pera jiného heraldika (s bohatě dekorativními příkrývadly), následně doplněný heraldickými tinkturami.

Veronika Žuvić

Ve Fontu 173 jsme měli rozhovor s úžasnou chorvatskou výtvarnicí Veronikou Žuvić, která se zaměřuje na tradiční heraldické znaky, ale vytváří z nich i zjednodušená loga (vše kreslí stále ručně). Jak se vám její práce líbí?

PV: Grafiky od Veroniky Žuvić se mi velmi líbí, její figury působí živočišně a důstojně, jen nechápu, proč je tolik zdůrazňováno, že tvoří na papíře, když výsledek působí jako vektorová grafika (a jako taková se dostává i k zákazníkovi). Je vcelku jedno, jestli na začátku kreslíme tužkou na papír, tabletem do digitálního prostoru, nebo křídou na cokoli rovného, když výsledkem jsou digitální vektory. Jediný benefit vidím v tom, že může prvotní skicu darovat, nebo prodat jako grafický list.

ZK: Já vás asi trochu zklamám, ale zásadně neztotožňuji (nesměšuji), a proto ani neporovnávám a neposuzuji vedle sebe práci (klasického) heraldika a (moderního) grafika. Obdobně jako nelze zaměřovat třeba astronomii s astrologií, či medicínu s léčitelstvím (což není kritika). Prostě jde o naprosto samostatné entity, v nichž se zcela rozdílným způsobem potkávají či žel dnes i (z nepochopení nebo neznalosti) „střetávají“ jen zdánlivě podobná témata a výtvarné projevy zájmu. Klasický heraldik snad může být i grafikem, ale bytostný grafik (bez letité edukace v heraldice) by neměl vnášet svoje osobité tvůrčí pojetí do heraldiky. Neboť tak v podstatě vytváří jen jakousi grafickou parafrázi na heraldické téma. Grafická loga jsou až moderní záležitostí (s rozpačitými počátky v minulém století) a byla primárně záležitostí jen soukromého sektoru (viz slavné a známé neměnné obchodní značky, jakou je automobilka Škoda nebo třeba Coca-Cola). Dalším příkladem může být sektor spolkový (viz tělovýchovné organizace Sokol a Orel nebo dobrovolní hasiči) a sportovní život (viz loga klubů). Pouze v otelto prostoru by se měli grafici pohybovat i nadále a vůbec se netlačít do problematiky používání komunálních, natožpak státních symbolů, které jednak vůbec nerozumí a kde může být jejich počínání vyloženě škodlivé. Dochází tak často k tříštění ustálené identity i národní hrdosti státu a jeho barev, za které naši předkové za druhé světové války či v letech 1968 a 1969 prolévali krev. To se týká i problému logotypů všech ministerstev, vlády, parlamentních komor a jiných veřejných organizací, nebo také národních reprezentací fotbalu a hokeje. Jako státní instituce by vůbec neměly odkládat velký státní znak na úkor loga, ačkoliv to může být komerčně velmi lákavé a nabízet široké i zcela neomezené pole působnosti s většinou tragickým výsledkem.

Vyloženě „hrubou“ chybou je také domněnka, že znak města lze modernizovat nějakým grafickým zjednodušením štítu a figur do podoby rádobý jednobarevného či obrysového loga. Výsledkem je obvykle parodie na znak a naprosto nenápadité údajné logo, svědčící o neschopnosti a neznalosti grafika, tvůrce i zadavatele. To už je mnohem „lepší“ (a autorsky pravdivější i upřímnější) pracovat raději jen s nápisovým textovým logotypem, vedle tradičního znaku a barev vlajky. A užívat tyto symboly společně a vedle sebe podle účelnosti a vhodnosti. V žádném případě však nenahrazovat (nevytlačovat) jedno druhým jen proto, že je to dnes údajně „in“. Heraldický znak a grafické logo zkrátka představují naprosto odlišné a nezaměnitelné záležitosti.

Veronika Žuvić je bezpochyby talentovanou kresličkou a grafičkou, ale heraldický znak prostě nejde „zjednodušit“! V jejím případě jde „jenom“ o jednobarevnou (respektive dvoubarevnou) „napodobeninu“ heraldického znaku (to je přímo zákonný termín označující jakékoli odlišné provedení daného heraldického symbolu oproti daným oborovým pravidlům). Ostatně není to v dějinách vlastně nic nového. Odpovídá to například nekolorovanému středověkému (černobílému) otisku dřevořezu a souvisí s rozšířením knihtisku v raném novověku, tedy s počátky typografie a užití grafiky. Heraldika byla vždy ovlivňována módními dobovými slohy (gotikou, renesancí, barokem, romantismem, secesí apod.), ale nikdy výtvarně nevybočila mimo striktní pravidla heraldické kresby, onen primární (již zmíněný) „Wappenkunst“.

Takže již s nástupem moderního výtvarného umění (po první světové válce), včetně architektury, byly pokusy kreslit znaky „zjednodušeně“ např. kubisticky či funkcionalisticky, ale nešlo o heraldický projev v pravém slova smyslu a nic z toho se proto neujalo a dodnes nepřežilo. Uvědomme si, že heraldická stylizace existuje (bez výraznějších výkyvů) již skoro devět století, zatímco užitá grafika až od novověku a „moderní“ tvorba logotypů

je módní záležitostí trvající pár desetiletí. Takže věřím, že tato „móda“ zase pomine (nahrazená jinou) a my heraldici vás grafiky přežijeme. :)

Pro nás heraldiky je akceptovatelný grafický projev jen v rámci vyjadřovacích prostředků heraldiky, viz např. pozvánka ke korunovací krále Karla III. a jeho manželky, kterou vytvořil Andrew Stewart Jamieson, v současnosti asi nejlepší britský heraldický kreslíř a heraldický „grafik“. Nebylo (ani u současného britského královského dvora) absolutně možné, aby šlo o nějakou „napodobeninu“ čili „zjednodušenou“ a ryze moderní „korporátní“ grafiku. Viz www.andrewstewartjamieson.co.uk

Průběh zakázek

Kolik znaků (a pro koho) jste již vytvořili?

ZK: Od roku 1998 jsou to stovky znaků a vlajek komunálních, osobních či rodinných občanských, církevních a dalších. Samozřejmě včetně rodné Bystřice nad Pernštejnem v roce 1999 (tehdy silně pod vlivem stylizace Jiřího Loudy). Jen od roku 2016 jsou to např. tyto vybrané příklady obcí, viz v záznamu na Wikipedii pod heslem Zdeněk_Kubík.

Jak taková běžná zakázka pro nějaké městečko či obec (například Dolní Hořice či Lipec) trvá?

ZK: Velice záleží na tom, jak aktivní je starosta, vnímavé schvalující zastupitelstvo a ideálně šikovná místní „stýčná“ osoba, pro dobrou vzájemnou komunikaci a prostřednictví. V současné „post-faktické“ době, kdy „každý všemu rozumí, všude byl, všechno zná“ nebo si „vygooglí“ je samozřejmě každý „odborníkem“ také na heraldiku (natožpak grafiku). Jednání s lidmi je v každém případě náročnou disciplínou samo o sobě, takže někdy jsme hotoví klidně i za měsíc, jindy na věci pracujeme roky. Také je rozdíl, zda se jedná o město, městys nebo obec (čili bývalou ves), která nedisponuje historickým znakem, natožpak vlajkou, neboť znakové právo (i za první republiky) bylo výsadou jen měst a městeček a na všechny naše obce se rozšířilo až od roku 1990.

V případě historických městských znaků jde především o jejich ideální, historicky podložené a heraldicky správné, provedení pro oficiální registraci a většinou i autorskou tvorbu vlajky, podle českých vexilologických pravidel, která jsou bližší západoevropskému (britskému či francouzskému) přístupu, než středoevropskému čili přístupu v našich sousedních zemích (ovlivněných německou tradicí). Mnohdy se musí jednat o dílčí úpravu (obsahových chyb nebo jen kresby) existujícího historického znaku, případně i změnu (pravidlům nevyhovující) historické vlajky. U obcí (vsí) tak tvorba jejich znaku i vlajky vychází více z mé vlastní heraldické a vexilologické invence, ale stále ovlivněné dějinami daného místa či jeho geografii, památkami, včetně přírodních, zasvěcení místního kostela nebo kaple, významných historických událostí i legendárních zajímavostí. Samozřejmě se zřetelem na případná přání zastupitelů (obyvatel) apod.

V případě zmíněné obce Dolní Hořice je kuriozitou, že inspirací pro figurální podobu horního pole štítu a žerďového pruhu vlajky bylo logo správy Chýnovské jeskyně (administrativně sídlící v obci), samozřejmě upravené heraldickými prostředky do podoby zlatého čili žlutého kotouče, přeloženého čelně letícím černým netopýrem (neboť se jedná o jedno z nejrozsašlejších zimovišť netopýrů v Evropě). Kotouč měsíce symbolizuje dvanáct měsíců, jelikož obec tvoří dvanáct místních částí. Ostatní tzv. heroldské (čili geometrické) figury kosmých břevien odkazují na erb vladckého rodu Hořických z Hořic (místní tvrz).

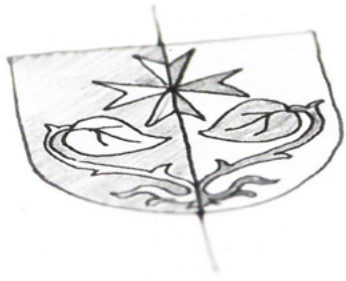
V případě obce Lipec je zajímavostí, že vše (tj. návrhy symbolů i pak následnou výrobní realizaci) inicioval a velmi štědře sponzoroval původem místní občan (podnikatel), což je vzácnou výjimkou. Lze celkově říct, že menší obce jsou v přístupu k tvorbě a užívání svého znaku a vlajky mnohem vstřícnější a ochotnější i cílevědomější, než většina našich měst, které bývají v těchto záležitostech „lhostejnější“. Inu, asi se shlédli v moderních logotypech a zakázkách z „velkého světa“; ale to žel aktuálně nezměníme.

Kolik vzniká skic nebo variant?

ZK: Variant může být na počátku klidně jenom pár, tak tomu bývalo hlavně před lety (např. Jiří Louda vytvořil obci vždy jen jeden konkrétně zdůvodněný návrh a obec jej s díky a úctou přijala, jako mistrovské dílo), ale s postupující dobou je zákazník „náročnější“ a vznikají mnohdy desítky

➤ Jednotná „kolekce“ (historického) znaku města Bystřice nad Pernštejnem, roku 1999 zákonně udělené tzv. heraldické vlajky (tj. opakující se figury znaku), která nahradila dobovou modro-žlutou vlajku (zaměnitelnou např. se státní vlajkou Ukrajiny) a vytvořeného nápisového praporu (standarty) starosty města. Dole grafický náhled (tisková data) pro zákazníka (město) i následnou výrobu vlajky sitotiskem.

variant či mutací. Bývá to proto někdy velmi náročná až „cizelářská“ práce. Opět je to vše o lidech a velké míře subjektivitu, naštěstí limitované (právě oněmi striktními) heraldickými a vexilologickými pravidly. A pokud je klient neohledně respektovat, práce může skončit neúspěšně, nebo zásáhne schvalovací expertní sněmovní podvýbor (který dá heraldikovi odborně za pravdu) a až pod vlivem onoho úředního „lejstra“ zastupitelé pochopí a ustoupí. Asi největším nešvarem je tzv. „kapličkářství“. Nic proti našim krásným kapličkám (právě naopak), které jsou v „každé“ obci, ale snad právě proto je (prvotní) představou místních, že znakem má být jen a pouze „obrázek“ jejich kostela či kaple nebo zámku, případně kopce (nejlépe s rozhlednou) nad vsí. V tu chvíli je opravdu těžké vysvětlit, že netvoříme ani (co se pravidel týče naprosto svévlnný) logotyp, ani krajinářský obraz, ale heraldický znak. Dávno pryč jsou doby, kdy byl (za monarchie) vliv měšťanů na podobu (panovníkem, prostřednictvím herolda) uděleného znaku naprosto minimální a i tak se na výsledek (tuto výsostnou poctu) nadšeně a hrdě těšili.

Heraldické zákonitosti

Jaké jsou v heraldice základní zákonitosti, co se týče třeba symbolů nebo barevnosti?

zk: To je právě sama podstata heraldické, ale i vexilologické tvorby, která celý tento obor odlišuje od (volně) grafické tvorby světa log. A proto nikdy nemůže být heraldická a grafická práce jedno a totéž, v bláhovém uvažování, že znak je „složitější“ a logo „jednodušší“. Ne, jsou to dvě naprosto odlišné a nesrovnatelné i vzájemně nezastupitelné věci. Základem každého heraldického znaku je vždy štít (v některé jeho elementární formě). Loga napodobující tvarově motiv štítu nejsou originální výtvoři ani „jednoduché“ formy heraldického znaku!

Heraldika zná jen dvourozměrné zobrazování (zatímco loga mohou být klidně i 3D prostorová), neboť antická perspektiva byla v umění raného středověku, době počátků heraldiky, zapomenutou dovedností, takže my ji sice dnes (opět) ovládáme, ale musíme se od ní maximálně oprostít. Stejně tak nemůžeme pracovat jen s černobílou (či jednobarevnou) kresbou, samotnými konturami bez nezbytných tinktur. Těch má (u nás ve střední Evropě) heraldika jen šest, které jsou si zcela rovnocenné. Dva kovy, zlato (žlutý kov) a stříbro (bílý kov) a čtyři barvy (červenou, modrou, zelenou, černou, výjimečně i tzv. přirozenou, např. hnědou u kmene stromu či srsti některých zvířat apod.), ale ty musí být uplatňovány bez stínování. Heraldika nezná stínování a zvolený odstín musí být základní (ani moc světlý, ani moc tmavý). Tinkтуры se kladou opticky střídavě a kontrastně (kovy na barvy a barvy na kovy), opět z důvodů potřeby být dobře a jasně na dálku viděn.

Pro laika (např. obecní zastupitelstvo) je velkým překvapením, že „neumíme“ ve štítě realisticky zobrazit např. kamenolom nebo místní přírodní útvar či konkrétní stavbu trojrozměrně a použít k tomu všemožné barvené odstíny a tóny, neboť heraldika pracuje pouze s heraldickými figurami (tj. geometrickými řezy) a obecními figurami (tj. všeobecně ve světě známými). A především, na rozdíl od patentově chráněných grafických značek (logotypů), kde nikdo nesmí změnit ani „čárku“, umožňuje autorskou stylizaci figurální kresby v průběhu času (let a staletí). Vždy však musí být primárně dodržen popis (tzv. blason), definující kompozici (tinkтуры a figury) znaku, dle čehož je opravdu zkušený heraldik schopen nakreslit jakýkoliv znak, aniž by viděl jeho obrazovou předlohu. Heraldika proto nepotřebuje v průběhu času a staletí žádný (u vás tak oblíbený až zprofanovaný) „redesign“ (chráněné značky či jakéhokoliv loga), jen co uplyne pár let (nebo se vymění zastupitelstvo a zadá novou zakázku onoho typu), a proto je (na rozdíl od současné módní grafiky)

„věčná“. Má proto i vlastní terminologické názvosloví (tzv. konvenci), jako ostatně každý skutečný vědní obor, které je např. ve Velké Británii dodnes v jazykové formě dvorské starofrancouzštiny (do angličtiny mnohdy nepřeložitelné). Také je třeba důsledně rozlišovat v používání označení „erb“ jenom u šlechtické (rodové) heraldiky (z německého slova „Erbe“ neboli „dědic/dědictví“) a „znak“ (u heraldiky komunální, církevní, ale i občanské osobní a rodinné).

Heraldika vs. moderní loga

Řešíte někdy vztah mezi heraldikou (historickým znakem) a moderní identitou, třeba města (moderní logo, které barevností nebo symbolem ze znaku vychází)?

zk: Ještě to tak. :) Naštěstí ne. Bylo by to totéž, jako např. nutit současného akademického malíře, aby „moderně“ přemaloval Monu Lisu. Klasické a moderní umění jsou prostě odlišné světy, tak jako heraldika a grafika. Smutné je, že se naopak grafická studia „pokoušejí“ o heraldickou tvorbu, ačkoliv tomu vůbec nerozumí, neboť zákazník (laik) rozdíl přece (stejně) nepozná. A vyloženě tragické je, když takový grafik neumí ani „slušně“ vektorizovat kresbu znaku např. z Čarkova kompendia Městské znaky v českých zemích (Praha 1985). Proto apeluji na všechny, abychom se každý drželi svého „řemesla“! Znaky a vlajky měst musí ošetřit jen a pouze heraldik a vexilolog. Naopak u autorského díla od grafika si cením, když se drží historických tinktur (znaku) či barev (vlajky) a vytvoří nápaditý a originální logotyp. Ne rádoby „zjednodušenou“ a jedno- či dvoubarevnou napodobeninu historického znaku, to je laciné a svědčí o tom, že grafik zcela postrádá vlastní invenci.

A co zvláště zdůrazňuji, logo pochází od řeckého slova logos čili slovo. Logotypy proto mají z podstaty názvu primárně pracovat s písmem (fontem). Případně být kombinací písma a jednoduchého piktogramu (bez „parodie“ rádoby „zjednodušování“ štítu). Žel právě města s velkou historickou kulturní tradicí a svým heraldickým znakem se ho (ve veřejném prostoru) „zřikají“, jenom proto, že je moderní mít (ideálně co každé volební období) nové logo. Dovedete si představit, že bychom jenom na základě nějakého politického, manažerského nebo PR rozhodnutí třeba přestali používat naše „stará“ jména a příjmení, např. na úkor „moderních“ čísel nebo tetování? Což mi (mimoходом) připomíná už jednu takovou nejkravější zkušenost našich moderních dějin. A to vše dnes jenom proto, že si to současná rychlá digitální doba údajně žádá? A co je nejhorší, že se přesně právě to (v případě odmítání nebo neužívání heraldických znaků a jejich masovým nahrazování logotypy) zcela nepokrytě odehrává v našem veřejném prostoru nejenom u municipalit, ale i všech institucí našeho státu.

Loga českých měst

A co si tedy o moderních logách měst myslíte? Konkrétně třeba Praha, Ostrava!!! nebo Příbram?

zk: Zmíněné příklady měst jsou (myslím, že výjimečně) případy zdařilých logotypů. Autoři se drželi primární podstaty loga (logos = slovo) v případě Prahy i Ostravy, pracují s hlavními městskými barvami. U Příbrami pak (naštěstí) není „zneužit“ heraldický štít, ale pracuje se toliko s figurou kostela, čili reálnou místní památkou, která se již historicky stala obecnou (tj. stylizovanou) znakovou figurou. Ovšem, je takové logo (se stylizací budovy kostela ze znaku) opravdu jedinečným nápadem? Vždyť kostel stojí v každém městě.

pv: Pokud zastupitelé měst (pod sto tisíc obyvatel), městysů nebo obcí pocítují potřebu vlastního loga, měli by si nejdříve položit otázku, jestli dostatečně používají a propagují znak zděděný po předcích.

Historický městský znak Telče na hasičských atributech (zkřížené žebříky, sekerka, národní lipové listy) z líce praporu místního Sboru dobrovolných hasičů.

Naše grafické studio vyhrálo před lety v soutěži na nové logo a identitu města Pardubice. Přišlo nám, že Pardubice mají krásný jednoduchý znak s půlkou koně na červeném štítu, tak jsme znak jen vektorově vyčistili a doplnili o název. Jenže ne každé město má tak výrazný a mezi obyvateli oblíbený znak. Co si o tom myslíte (udělali jsme to dobře)? :

ZK: Omlouvám se, ale zde vlastně (a jsem tomu možná i rád) ani nedošlo k vytvoření logotypu. Tím by byl např. originální font, pracující s názvem Pardubice a případně se vtipně zakomponovanou stylizací půl koně nebo třeba motivem srdce pardubického perníku apod. Heraldický znak (zvláště je-li figurálně jednoduchý) se skutečně obejde bez (černých) kontur (to je ostatně praxe známá již ve středověké heraldice a u vexilologie platí dvojnásob). Stejně tak může štít znaku libovolně provázet název subjektu (nositele znaku), opět se jedná o v heraldice běžnou záležitost (známou již ze středověkých fresek atd.). Nápis jen nesmí zasahovat přímo do štítu. Jelikož pro heraldiku neexistuje žádná komplikovaná „ochranná zóna“ a podobné věci, složitě definované v logomanuálu, to je opět výhodou a svobodou heraldiky.

Heraldicky však mohou být (trochu) kriticky v tom, že byl sice použit (zachován) štít znaku, včetně figury půl koně s uzděním, ale co se týče tinktur „pozměněn“. Neboť zákonný popis (čili závazný blason) jasně říká, že polovina koně má zlaté/žluté uzdění. Pomínutím této tinktury se (heraldicky) nadále jedná o červený štít s figurou půl koně s uzděním, ale vše je stříbrné/bílé. A de iure „jiný/odlišný“ znak. Jistě jde o detail, takže je možné to v tomto případě s přimhouřeným okem přejít. Avšak v heraldice (coby vědní nauce) může být každý takový detail klíčový pro jednoznačnou identifikaci. Viz znak města Hlinsko, historicky odvozený také z erbu pánů z Pardubic. Též červený štít s polovinou stříbrného/bílého koně avšak s modrým uzděním.

Podobně jako byste si řekli, že „zjednodušíme“ či „vyčistíme“ českého lva a pomínuli zlatou/žlutou korunu, jazyk a zbroj/drápy. Z heraldického, ale i právního (zákonného) hlediska totiž již nelze takovou figuru popsat výslovně jako českého lva. A skutečně tomu tak je v některých historických

městských znacích, kde se v oněch zdánlivých „detailech“ tato figura zcela záměrně odlišuje od figury ve znaku země (erbu panovníka). Takže bez onoho průvodního textu (názevu města) by nebylo možné s jistotou říct, zda jde (po zmíněném „vyčištění“ znaku) o erb pánů z Pardubic, nebo městský znak Pardubic či Hlinska.

Inu, města se složitějšími znaky (co se počtu polí a figur týče) ať si klidně pořizují též moderní loga. Ovšem originální, ne jenom „falešný“ či rádobý „zjednodušující“ znak. Historické symboly mají nechat odborně ošetřit heraldikem a vše pak náležitě (celkově srozumitelně a odděleně) prezentovat, ale hlavně veřejně používat. Vždyť to je nejdůležitější a samou podstatou veřejného prostoru, být viděn. Heraldika je a musí být „živá“, jinak téměř postrádá svůj smysl a stala by se jen vědecky zkoumaným reliktem evropských dějin.

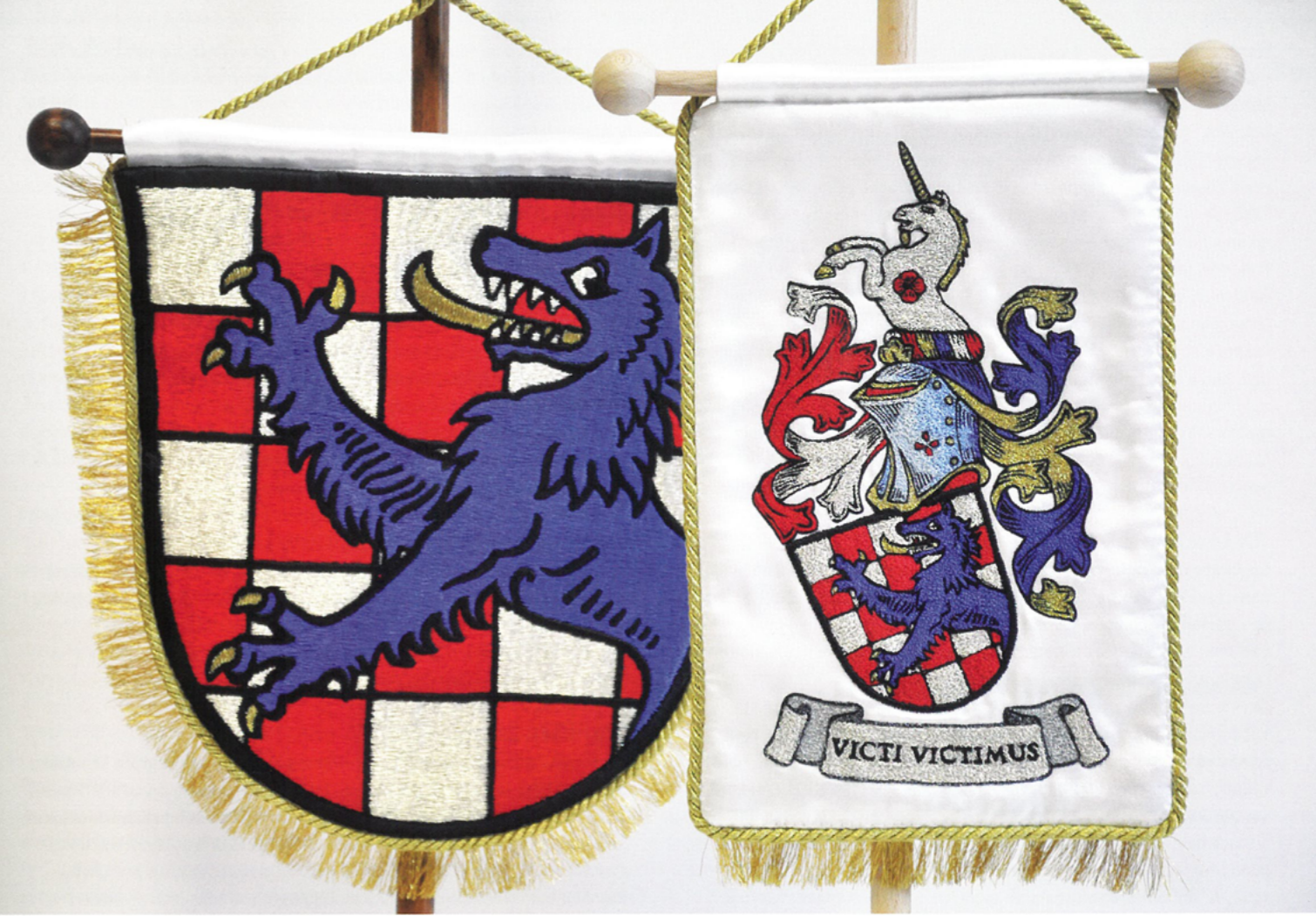
Oslo

V minulém čísle Fontu jsme měli rozhovor s Anne Aagaard z dánského Osla, která měla na starost vytvoření moderní identity města Osla. Podle nás jde o skvělou ukázkou, že lze historické znaky upravit do moderního vizuálního jazyka. Jak se to líbí vám?

ZK: Zde vás možná trochu překvapím, že nebudu (ostentativně) kritický. Oslo totiž nemá heraldický znak v pravém slova smyslu, ale historickou figurální městskou pečeť (norsky „segl“) s kruhovým opisem a hradební korunou, která byla později doplněna barvami a funguje tedy jako tzv. odznak či znamení (badge), nikoliv heraldický znak, neboť nevyužívá heraldického štítu a obsahuje text.

Ostatně např. i Spojené státy americké (USA) také nemají ve své podstatě heraldický státní znak, by se tak běžně nazývá, ale užívají státní pečeť doplněnou přirozenými barvami (viz „Great Seal of the United States“ a také „Seal of the President of the United States“), figury nejsou ve štítě, ale v kruhovém poli s opisem.

I mnoho našich historických (právně tzv. vydržených čili neudělených) městských znaců se vyvinulo ze starších pečetních znamení (s motivy

věží a hradeb čili práva na opevnění a jiné výsady), která se objevují již ve 13. století, jako ověřovací prostředek listin, přičemž v průběhu 14. století se všechny nebo některé figury z těchto pečeti dostávají do štítu a na prapor, takže získávají nezbytné heraldické tinktury. Neboť města tehdy disponovala svými ozbrojenými složkami a ty se musely formovat a vystupovat pod jednoznačným (společným) znamením. Obdobně to fungovalo i u mnoha menších měst a městeček, kde se z jejich pečetního (čili reliéfního neboli obrysového) znamení posléze stal heraldický znak na štítě s tinkturami.

Anne Aagaard se tak v tomto případě heraldice „nezpronevěřila“, neboť figurálně poměrně složitá a možná až příliš pestrobarevná pečetní znamení (nikoliv heraldický znak) „parafrázovala“ do podoby kruhového logotypu, který může (s textem i bez něj) snad dobře fungovat pro běžné a masové využití, vedle „náročné“ dobové pečeti coby vysoce reprezentativního historického znamení města.

Státní symboly České republiky

Jak by podle vás mohl proběhnout podobný projekt třeba se zjednodušením malého nebo velkého státního znaku ČR? Není podle vás v praxi užívání velkého a malého státního znaku chaotické? Ani ministerstva nebo prezidentská kancelář občas neví, kdy co použít. . .

PV: Není co zjednodušovat, dostatečným zjednodušením jsou jednobarevné verze obou znaků. Stačí vytvořit jednoduchá a závazná pravidla, které pak už stačí důsledně dodržovat.

ZK: Podobný projekt, jako v případě vámi zmíněného vytvoření logotypu Osla, na bázi jeho historické (vybarvené) pečeti, je v případě heraldického státního znaku absolutně vyloučený! Pozor, nemluvíme nyní o stylizacích např. samotné figury českého lva (bez štítu), což se dávno objevuje ve vizuálních prezentacích mnoha institucí, jako domněle „rádoby moderní“ logo. Čistě profesionální heraldická kresba malého i velkého státního znaku musí být zachována, protože jde o heraldickou symboliku, ne svévolnou grafiku. Na rozdíl od těch republik (nebo mimoevropských zemí bez

heraldické tradice), které záměrně nemají oficiálně uzákoněný heraldický státní znak, ale používají státní odznak či emblém (např. Francie nebo Itálie). Zde by bylo klidně možné, aby se co chvíli nějaký grafický designér jakkoliv „vyřádil“. U nás se prostě moderní grafici musí smířit s faktem, že právoplatným (zákonem o státních symbolech z roku 1993 daným a jen případným novým zákonem změnitelným) „logotypem“ státu je právě heraldický státní znak (a další z něj odvozené státní symboly), zdůrazňují a podtrhují heraldický.

Máte však naprostou pravdu, že užívání velkého a malého státního znaku je chaotické a (naš) zákon o užívání státních symbolů (z roku 2001) je nedokonalý. Po dvou desetiletích rozporuplné praxe by potřeboval novelizaci (upřesnění). Opět je možno se inspirovat slovenským, mnohem lépe v jejich zákoně napsaným a v praxi uplatňovaným. Slovensko má na všech státních webech naprosto jednotný vizuální styl (nikdy nechybí státní znak a trikolóra). Domácí i zahraniční návštěvníci ihned vidí, že je na oficiálních stránkách dotyčného státu (úřadu) a ne nějaké soukromé společnosti. O našich reprezentačních (fotbalových či hokejových a dalších) dresech raději ani nemluvě. Na Slovensku nelze nahradit státní znak na nejviditelnějším místě logem (ochranné logo jej samozřejmě doprovází). Jde přeci o reprezentaci státu, ne nějakého klubu či sportovních „bafuňářů“ a jejich ekonomických zájmů.

A netýká se to jenom nepřesného vymezení užívání našeho velkého a malého státního znaku, kde panuje víceméně svévole, takže např. jeden politik užívá (v záhlaví dokumentů) státní znak malý a druhý státní znak velký, třetí jakési logo úřadu apod. Absurdní je totiž i skutečnost, že mnohá „státní“ loga nerespektují ani naše státní barvy (trikolóru), viz např. logo Ministerstva vnitra, ani nevyužívají heraldické figury, viz např. logo Senátu (připomínající cirkus, neboť lvi rozhodně nejsou čeští, ale jako ze zoo). Naproti tomu logo Poslanecké sněmovny pracuje s figurou českého lva, státními barvami i národním odznakem lipových listů.

Osobně bych asi byl pro existenci jenom jednoho (a to čtvrceného čili současného velkého) státního znaku ČR, což by zabránilo zmatkům

i možnému nepochopení v zahraničí. Ale chápu, že mnozí raději užívají malý státní znak z důvodů „jednoduchosti“ (což ale zase „uráží“ mnohé Moravany a Slezany), třebaže znak českého lva byl od počátku (respektive poloviny 13. století) chápán jako symbol všech českých zemí Svatováclavské koruny. Tato tradice a praxe (od Přemyslovců do konce monarchie a vzniku první Československé republiky) je proto zakotvena přímo v naší Ústavě. Takže se obávám, že existenci velkého i malého státního znaku ČR (ústavně) nikdo v dohledné době nezmění (ve prospěch např. pouze jednoho). Podobně, jako asi (politicky) nikdy nedojde k úpravě stávajícího zákona o státních symbolech (z roku 1993), kdy by byl prostě stávající velký (čtvrcený) státní znak nově redefinován jako znak „malý“ (pro veškeré úřední aj. běžné použití) a ten z prezidentské vlajky (tzv. standardy), tj. provázený lipovými ratolestmi a páskou s heslem Pravda vítězí, ustanoven znakem „velkým“ (slavnostně a výjimečně používaným). I to by totiž bylo praktické (sjednocující a zpřehledňující) řešení. Kéž by se ale novelizoval právě zákon o užívání státních symbolů (návrhy jsem již několikrát poslancům poskytl), ale bez zájmu a odevzy.

Jiří Louda

Co říkáte jako odborníci na náš český státní znak, který ručně namaloval po vzniku ČR na žádost prezidenta Havla heraldik Jiří Louda (a v parlamentu ten originál kresby prý ztratili)?

PV: Je krásný a nadčasový, ztráta nebo krádež originálu byla neskutečnou ostudou.

ZK: Pozor také na přesnou interpretaci těchto událostí. Když se stal Václav Havel na konci roku 1989 československým prezidentem, řešil se následně nový název federativního státu (viz známá tzv. pomlčková válka) a samozřejmě i podoba státních symbolů (namísto neheraldického socialistického znaku z roku 1960, pavézy s komunistickou hvězdou). Situace byla velmi složitá, mimo jiné pro kategorický slovenský požadavek (jaký nebylo nutné řešit v době vzniku první republiky po roce 1918), že zastoupení Slovenska ve společném státním znaku musí být padesátiprocentní. Takže znakem federace byl čtvrcený štít s opakujícím se českým lvem a slovenským dvouramenným (tzv. patriarším) křížem na trojvrší. Vedle toho byl samostatný velký i malý znak českých zemí federace a znak slovenské části. Federální vlajka (s klínem) a dvě vlajky obou částí federace. Společná státní trikolóra oficiálně neexistovala. Heslo na vlajce prezidenta muselo být v latině, neboť česky a slovensky se píše s jedním písmenem rozdílně. To teprve byly složitosti a možná i předzvěst, že takový federální stát dlouho v celku nevydrží. I proto se prezident Havel snažil přicházet s vlastními (historicky a heraldicky neprůchodnými) „sjednocujícími“ návrhy. Jiří Louda byl tehdy na prezidentovu výzvu v roli konzultanta a tvůrce konceptů možných řešení a skic, majících kořeny již v šedesátých letech minulého století, jejichž výslednou a uzákoněnou podobu však provedl (pod naprosto očividným vlivem typického „britského“ Loudova kresebného rukopisu) prezidentův poradce a výtvarník Joska Skalník.

Tím, že pak v důsledku zákona o obcích (z roku 1990) vznikla parlamentní heraldická komise, jejímž řádným expertním členem Jiří Louda byl, podílel se zcela až na tvorbě současné podoby státních symbolů, které se staly obrazovou přílohou dosud platného zákona z roku 1993. A právě tehdejší originály se z archivovaného sněmovního spisu nedlouho poté ztratily, což bylo medializováno v roce 2006. Druhé „originály“ tak vznikly až poté (dodatečně) a to jenom proto, že byl Jiří Louda obdivuhodně pracovně činný až do svého velmi vysokého věku a podařilo se jej kolegy přemluvit. I to je asi světově kuriózní unikát, mnohé o nás (našich úřednicích a politikách) vypovídající.

Dovolím si jenom několik drobných heraldických poznámek k podobě státního znaku, respektive obou znaků. Laická veřejnost např. nechápe, že heraldický lev ve skoku není totéž co lev vzpřímeně krácející či vzpřímeně stojící, takže proto má mít pravou zadní tlapu pozdvíženou (tj. v dynamickém pohybu „skoku“), bez ohledu na tvar pole štítu. Křížení jeho ocasů může být libovolné, heraldicky naprosto ideální je však první kosmý nad druhým šikmým. U Loudovy předlohy je tomu naopak (kosmý pod šikmým).

Obdobně u stříbrno-červeného šachování moravské orlice (ve druhém modrém poli čtvrceného štítu velkého státního znaku) by bylo ideální, aby

první tinkturou na těle orlice (tj. heraldicky vpravo nahoře, pro diváka tedy vlevo) bylo stříbro (bílý kov). Loudova zákonná příloha tento kresebný detail striktně neřeší.

V Alerionu se však snažíme, aby i obě tyto heraldické „drobnosti“ (křížení ocasů českého lva a pořadí šachování moravské orlice) bylo ideální. To nebyla žádná Loudova zásadní chyba, ani rozpor se zákonným popisem znaku (blasonem), pouze výtvarná heraldická praxe a snaha o maximální dokonalost.

Jediné, čeho já sám lituji (kromě toho, že bych byl raději za existenci pouze jednoho státního znaku ČR, totiž toho čtvrceného se lvy a orlicemi, neboť státních znaků se lvem je mnoho a rozdíl v počtu ocasů laici příliš nevnímají), že náš státní znak neobsahuje figuru Svatováclavské koruny na horním okraji štítu. Obdobně, jako je Svatoštěpánská koruna nedílnou součástí státního znaku Maďarska, třebaže je země také republikou. Obě tyto (na rozdíl od jiných evropských zemí vzácně dochované) starobylé koruny se totiž staly národními symboly (vzpomeňme, jaké fronty, za každého počasí, naši spoluobčané vystojí při příležitostech vystavení korunovačních klenotů, třebaže si mohou kdykoliv a jakkoliv dlouho prohlížet jejich věrné kopie). Námitka, že jsme republikou a ne monarchií, takže Svatováclavská koruna nemá ve státním znaku co dělat, v tomto případě zcela neobstojí, neboť nejde o tzv. hodnostní heraldickou královskou korunu (symbol panovníka coby hlavy státu), tak jako ve znacích evropských konstitučních monarchií, ale korunu relikvířovou s trnem z Kristovy koruny (tj. duchovním a národním symbolem).

František Štorm

Jaký máte názor na podoby státního znaku z dílny typografa Františka Štorma (jeho lev se pak mj. objevil i v logu Národního divadla)? Troufli byste si na nakreslení nějaké nové, modernější podoby státního znaku?

ZK: Podívám-li se na jeho velký státní znak, tak klidně by mohl být takto tvarově a kresebně (oficiálně) používán. Ale pozor, obsahuje dvě chyby, které by bylo třeba nejdříve opravit. Takže vlastně toto jeho provedení veřejně doporučit nemohu, ač bych jinak rád. Černá slezská orlice ve třetím poli čtvrceného štítu (jeho kresby velkého státního znaku) má totiž chybně zlatou zbroj (totiž zobák, jazyk a pařáty). Zákonně je předepsána (blasonována) zbroj červená. A jak jsme si již řekli v předešlé otázce, pravá zadní noha českého lva by měla být více pozdvížená, ne statická, neboť heraldický český lev byl, je a musí být ve skoku!

Jelikož uživatelé státního znaku (velkého i malého) jsou ze zákona přesně definovaní a jedná se o veřejné instituce státu, samospráv, organizací atd., jsou úředníci tradičně (právně) „opatrní“ a drží se „otrocky“ obrazové Loudovy přílohy zákona o státních symbolech ČR z roku 1993. Přitom to není vůbec nutné. Je zcela lhostejné, jaký tvar bude mít štít, jaké kresebné detaily ponese jednotlivé figury (co se jejich výrazu hlav týče, provedení srsti, ocasů, per, pařátů apod.). Jenom musí být vždy dodržen zákonný popis (obsah), neboli blason (terminologicky přesný heraldický slovní popis), všechny v něm uvedené tinktury a figury (v dané kompozici štítu znak) a pouze ty musí být takto přesně a důsledně (v průběhu staletí, nyní i v budoucnu) dodrženy! Heraldická kresba je „pouze“ vlastní ilustrací, podléhající slohovému období, schopnostem kreslíře a době vzniku. A je tomu tak dobře. Opět vidíte moudrost našich středověkých předků (tvůrců heraldiky). Jak už jsme si řekli, zatímco u (moderního) patentovaného loga či průmyslově chráněného vzoru nesmíte změnit doslova ani „čárku“ a musíte naopak řešit všelijaké mnohostránkové logomanuály (co se smí a nesmí), žádné takové omezení pro heraldického kreslíře neplatí. Není to úžasně? Jenom to většina široké veřejnosti (ani grafiků, bez heraldického vzdělání) žel neví.

PV: Lev Františka Štorma je skvělý, jen s jeho orlicemi se nejjsem schopen ztotožnit, přijde mi, že se lvem si vyhrál, orlice už byly jen tak „do počtu“ a taky mi připomínají orlice z německého prostředí. Troufli bychom si na cokoli smysluplného, ale modernizovat státní znak smysl postrádá. Znak není logo a stát není firma, ale spíš rodina, včetně „černých ovcí“. Dokážu si klidně představit, že „progresivní“ designér ho maximálně „zjednoduší“ např. na tři čtverce, první červený s bílým pětiúhelníkem, druhý modrý s červeným trojúhelníkem a třetí žlutý s černým trojúhelníkem, oběma obrácenými, aby symbolizoval orlice s roztaženými křídly, ale proč, co tím získáme?

Znak Prahy

Zeptám se i na komplikovaný znak hl. města Prahy. Šlo by ho například kresebně zjednodušit, nebo tam musí všechny detaily zůstat?

ZK: Ano, bezpochyby šlo, jak jsme si již shrnuli v předešlé otázce, primární je popis tohoto městského znaku, uzákoněný v příslušné vyhlášce hlavního města Prahy a respektující jeho historický vývoj. Takže je pouze na heraldikovi čili heraldickém kreslíři (modernímu grafikovi bych to raději vůbec nesvěřoval, neboť nemá ve svém chápání „redesignu“ žádné heraldické zábrany :), jak provede kresbu obrněné paže s mečem (samozřejmě v přesně daných tinkturách), kolik zobrazí kvádrů hradební zdi a tři věží, jak naznačí střešní krytinu věží atd. Pochopitelně žádná z tinktur se nesmí změnit nebo vypustit („zjednodušit“ jejich počet). Totéž platí pro libovolné autorské kresebné provedení tvaru tří tzv. kolčích přileb s příkrývadly (kryjícími látkami) u velkého znaku Prahy s tzv. klenoty (vyrůstajícím českým lvem mezi praporci dobových městských částí). Musí to být ovšem kolčí přilby (ne jiné), a musí být všechny tinktury praporců správně, podle popisu (blasonu). A stejně tak tvar provedení kontur štítonošů (dvou českých lvů) je čistě na kreslíři (musí být ale stříbrní/bílí, ve skoku, dvouocasí, se zlatými/žlutými korunami a zbrojí). Lipová ratolest, respektive větev pod štítem, vůbec nemusí tvořit velké množství lipových listů (jako nyní), řasení pásky s heslem na ní pak může být naprosto jednoduché apod. Vidíte, že mnoho z toho, o čem jsme si zde povídali (co objasňuji), vychází z pouhé neznalosti a omylů či nepochopení.

A proto neustále opakují, loga (logotypy) nechť tvoří nápaditě a naprosto originálně moderní grafici. Pracují s textem a danými barvami i klíčovými symboly a neupravují přitom heraldické znaky s tvrzením, že je „zjednodušují“. A heraldickým znakům, nechť se věnují jen a pouze zkušeni (renomovaní) heraldici. Totéž platí v případě vlajek a vexilologů.

Produkce

Jaký je v Alerionu poměr zakázek – navrhování znaků versus výroba finálních materiálů, jako jsou vlajky, prapory atd.?

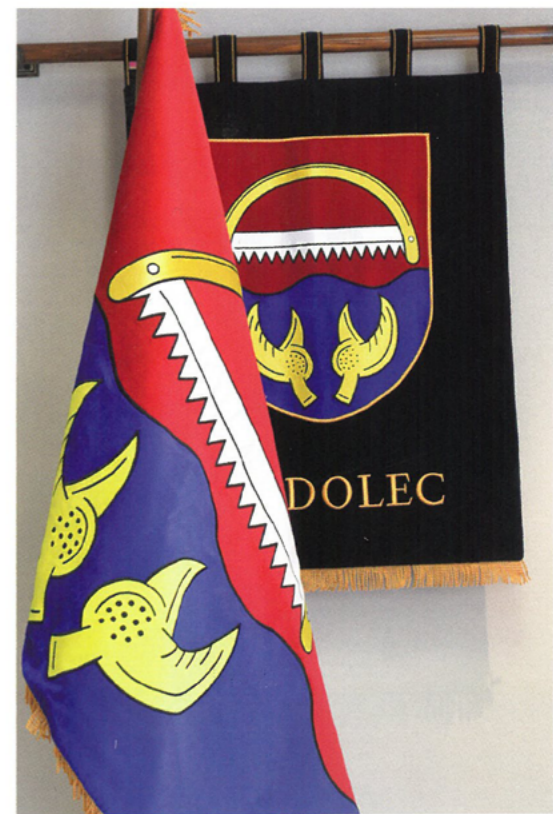
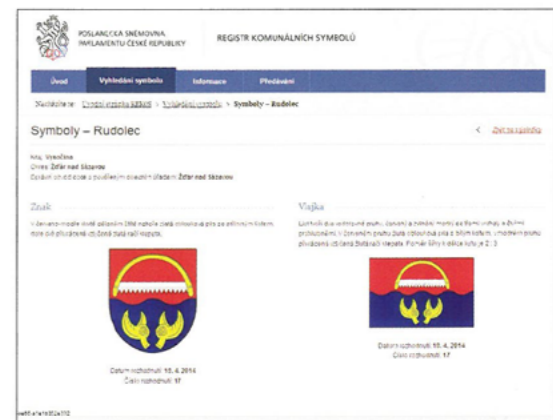
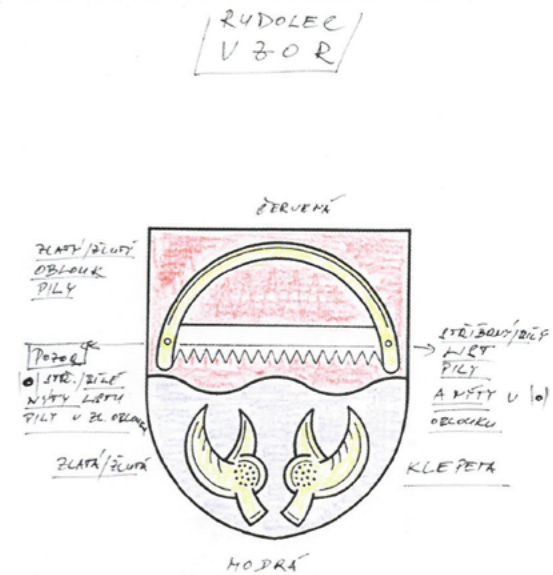
TP: Jedná se o svébytné a samostatné části naší agendy, kdy heraldická kancelář vytváří originální heraldicko-historická díla a realizační část firmy je pak vyrábí v různých materiálech, formách a provedeních v hmatatelné podobě „in natura“. Můžete si u nás jako občan nechat navrhnout a vyhotovit osobní heraldický znak, stejně tak přijít jako starosta s historickým nebo ze zákona uděleným znakem a vlajkou města, městyse, či obce a my doslova vše potřebné vyhotovíme ze zvolených materiálů. S ohledem na škálu provedení a rozmanitost výrobních možností připadá převažující podíl na výrobu, která je však zpětně garantována právě heraldickou kompetencí a profesní autoritou, bez které by se neobešla.

Co vše vlastně nabízíte k výrobě? Zajišťujete všechno sami, nebo spolupracujete s různými dodavateli?

TP: Škála produktů je opravdu velmi široká, od již zmíněných, na samet ručně vyšíváných reprezentativních znaků, vlajek, praporů a pamětních stuh, spolu s jejich příslušenstvím – žerděmi, stojany, stožáry, praporečnickými pláštěnkami, pásy pro praporečnický, přes smaltované znaky a ovály, pískovcové a vyřezávané znaky, uvítací tabule, stolní vlaječky, stojánky, mince, medaile, vyznamenání a řády, až po (nejenom heraldické) reklamní a propagační předměty. Zabýváme se také grafickým zpracováním a tiskem historických archivních map, provozujeme vlastní Heraldický registr Alerionu s možností veřejné prezentace osobních, rodinných a rodových znaků (erbů), propagujeme symboliku obcí a měst přes náš projekt Heraldická místa, určený pro regionální podporu místního cestovního ruchu a turistiku. Nové možnosti využití heraldické symboliky v dnešní době jsou opravdu široké, paradoxně možná právě pro její určitou „opomíjenost“ v nedávné minulosti a neexistenci heroldie (heraldické státní instituce). Je tedy co obnovovat, jen je třeba oboru rozumět, doslova jím žít, ale přitom neztrácet kontext s moderní dobou. Slavnostní vyšívání symbolů vyrábíme v naší řemeslné dílně v Brně, kde máme také převažující část polygrafické výroby. Při specializaci naší produkce využíváme pro některé komponenty dílčí dodavatele, všechny výrobky však prochází naší výrobou s podstatným podílem finalizace.

Jak často vytváříte rodové znaky soukromníkům? Vymýšlíte znaky z hlavy podle jejich přání (chceme lva) nebo se dohledává nějaká konkrétní historie rodiny (místa původu, profese atd.)?

ZK: Četnost samozřejmě není tak velká, jako v případě tvorby pro města, městyse a především obce. Jinak je tvorba osobního nebo rodinného či církevního a ostatně jakéhokoliv jiného heraldického znaku či historického rodového erbu na jedné

Postup od první kolorované ruční perokresby pracovního návrhu znaku obce Rudolec, přes schválení vektorizované grafiky znaku a vlajky zastupitelstvem a udělení předsedou Poslanecké sněmovny (vlození do Registru komunálních symbolů), po praktickou realizaci (vyšítí).

straně definována pravidly (pro ten který společenský segment) a na druhé straně představou klienta (ne vše samozřejmě heraldika může a umí vyjádřit), včetně využití historických faktů, genealogie, jména (možnost využití tzv. mluvčího znamení, kdy je název nebo příjmení vyjádřitelné stejnojmennou figurou, ve smyslu známé latinské sentence „nomen omen“ (jméno znamení), včetně místa původu, profese, oblíbených barev (převeditelných do šesti heraldických tinktur), zvířat, rostlin, předmětů a jiných zajímavostí. V tomto smyslu je sféra možností a kombinací téměř neomezená.

Vlajky a prapory

Kromě znaků řešite i podobu vlajek, jak to spolu souvisí? Jaká jsou u nich pravidla?

ZK: Jsou to v podstatě (v Evropě historicky) tzv. spojené nádoby. Navíc v případě existence i tvorby našich komunálních symbolů pokud neexistuje znak, není ani vlajka. Navíc existuje i protokolární vlajková etiketa. Také proto je vexilologie (nauka o vlajkách a jejich správném používání) součástí, na filozofických fakultách vyučovaných, pomocných věd historických (mám z ní také rigorózní zkoušku, tak jako z heraldiky atd.).

Vztah heraldiky a vexilologie je svým způsobem zajímavou a zvláštní „simultánní korelací“ čili nedělitelně probíhající souvztažností. Ačkoliv je vexilologie v rámci zmíněných pomocných historických věd tou odborně „nejmladší“ (co se odůvodnění a vlastní metodiky týče), je vlastně v běžné společenské praxi (oblasti specifické lidské činnosti) mnohem starší než heraldika, jejíž vznik je přesně daný křížovými výpravami a západokřesťanskou evropskou kulturou, tehdy jinde ve světě neznámou. Naproti tomu vlajky (vztyčované na stožáry), respektive prapory (pevně spojené s žerdí), jako výsostná či vojenská znamení jsou staré jako sama civilizace (ceremoniální vlajkové stožáry známe již z dob Starého Egypta) a spojené se všemi kulturami naší planety (zvláště pak v Asii).

Takže i ve středoevropském prostředí a historii jsou prapory známy od počátku naší velkomoravské a posléze české tisícileté státnosti, dávno před přijetím heraldiky vlivem západoevropské kultury. Známé proto prapory z doby tzv. předheraldické (tj. před polovinou 12. století), středověku pak dominují prapory tzv. heraldické čili opakující štítová znamení a konečně „jednoduché“ ryze vexilologické vlajky moderního typu, které známe především ve formě státních vlajek (od 19. století po celém světě). Ty vznikají pod vlivem heraldických tinktur (tzv. panovníckých livrejových barev, viz např. bílá a červená dle znaků Čech a Moravy) a jejich přerodem v symboliku zemskou a konečně národní i státní (viz tvorba státní vlajky naší republiky přidáním modré barvy ve formě žerďového klínu do zmíněné historické bílo-červené české bicolóry).

Klasické vexilologické (především státní) vlajky, tvořené jen pruhy a dalšími barevnými poli, jsou totiž záležitostí novověku, doby vzniku moderních politických států a národů. Dalo by se tak s nadsázkou říct, že až tyto vlajky představovaly masové rozšíření oficiální symboliky mezi všechny vrstvy společnosti a tedy i její „zjednodušení“ a přiblížení všem lidem bez rozdílu (jakýsi grafiky tak oblíbený první „redesign“).

V případě tvorby komunálních vlajek je pak ona provázanost ve smyslu „vlajka vychází ze znaku“ velmi přesně definovaná, samozřejmě s určitými výjimkami či specifikami v jednotlivých evropských státech, neboť vexilologická praxe na jiných kontinentech má zase jiné souvislosti, neovlivněné často příliš nebo i vůbec evropskou heraldikou. To vše by ale bylo opět na samostatná témata rozhovoru.

Líbí se vám česká vlajka? Alespoň ta je snad u nás bezproblémová. :)

PV: Česká státní vlajka je geniálně jednoduchá a originální (nezaměnitelná), zvláště je-li „obklopena“ bicolórami a trikolórami našich sousedů či všech evropských nebo i ostatních států světa. Nepotřebuje žádné grafické prvky navíc, aby se odlišila, a přesto je výrazně „jiná“ a lehce zapamatovatelná, právě i z hlediska celosvětového. Pokusy o její „řádoby redesign“ jsou proto naprosto absurdní a nepřichází v úvahu.

Budoucnost

Jaké jsou vaše plány do budoucna, co chystáte?

TP: Naším plánem a vizí je udržet řemeslo rukou „naživu“ a uchovat odkaz naší práce, ve které vidíme určitý přesah, i budoucím generacím. Jde nám

o zachování tradice uměleckého vyšívání, stejně jako živoucí heraldiky, která bude znovu nacházet své místo v našem každodenním životě, zkrášlí vnitřní i venkovní prostředí obcí, měst, regionů, institucí a úřadů, přispěje k připomenutí si naší historie a pomůže si uvědomit také naše budoucí směřování, kulturu i nezbytnou jednotu. Z pohledu rozvoje firmy vidíme prostor v neustálé inovaci produktů a služeb, rozšíření portfolia výrobků a ještě přesnějšího zacílení na naše zákazníky, včetně vytváření v heraldické osvětě a popularizaci našich oborů, stát to za nás neudělá.

Když jsem četl knihu o heraldice od Karla Schwarzenberga. Co jí říkáte? Neuvažovali jste např. o vydání nějaké vaší osvětové publikace?

ZK: Ano, dílo se stručným názvem „Heraldika“, od historika a stejnojmenného otce (současného) Karla Schwarzenberga (bývalého politika), je klíčovou publikací z oboru a učil se z ní již Jiří Louda. Nemyslím si ale (právě proto), že je potřeba vydávat další (nové) „elementární“ knihy o heraldice a vexilologii, neboť existuje opravdu celá řada kvalitních publikací (syntéz a encyklopedií), a to nejenom českých, ale samozřejmě i ve všech světových jazycích, vydaných v uplynulých staletích i nedávno. Navíc v současnosti, kdy je módou až posedlostí, aby takřka každý vydal „nějakou“ knihu (doslova o čemkoliv a spíše „o ničem“), klidně i vlastním malým nákladem, se mi ani nechce věřit, že je někdo kupuje, natožpak čte. A jak jsme si mnohokrát vysvětlili, heraldika i vexilologie jsou ve své podstatě striktně kodifikované obory a „vývojově“ uzavřené (rozhodně v umělecké rovině projevu). Nové dílčí poznatky z dějin či budoucnosti oboru, nebo vznik nových znaků a vlajek či tzv. figurálních novotvarů apod., jsou pak spolehlivě a dostatečně publikovány v odborných periodických (vědeckých časopisech zaměřených na tyto historické pomocné vědy). Spíš by tedy bylo třeba, aby se již existující knihy z těchto oborů více a důkladně četly. A také, aby byly základy heraldiky správně vyučovány na všech výtvarných a grafických školách. Jejich absolventi by se pak ve své tvorbě (pokud se s ní při práci setkají) nedopouštěli neustále opakovaných elementárních omylů a heraldice tak „neškodili“.

Jistě, jsme oborově i početně v naprosté menšině. Pokud však prý je naše země a její společnost jednou z nejtolerantnějších (na světě) ke všem svým „menšinám“, věřím, že nás heraldiky a vexilology pochopí a (třeba i legislativně) podpoří. :)

No, a já bych se proto rád dál věnoval navrhování nových znaků a vlajek i ošetřování historických znaků či vlajek v praxi (pokud to nadále půjde a podmínky dovolí). Mohu také (naivně) doufat, že se třeba dočkáme novelizace některých zákonů z oboru či přímo uzákonění existence „vysněné“ heroldie (po vzoru Slovenska), ve vztahu ke všem fyzickým i právnickým osobám s právem na registraci heraldického znaku. Že bude snad jednou digitalizována (unikátní) Sběrka znaků a vlajek v Archivu Poslanecké sněmovny. V době, kdy se u nás digitalizuje (i ve Sněmovně) téměř vše, je s podivem, že tomu tak dosud není. A že bude dokonale (čili maximalisticky) doplněn a lépe využit potenciál Registru komunálních symbolů apod. Inu, je toho opravdu mnoho, ale jak víte „ars longa, vita brevis“ (život je krátký, umění věčné), takže „dum spiro, spero“ (dokud dýchám, doufám)...

Děkujeme za vyčerpávající odpovědi a také za vaši ochotu navrhnout znak na obálku na nezvyklé téma „bazény“. :) Ať se daří.

ONDŘEJ KAFKA

• Ze slavnosti žehnaní vyšíváního praporu (vlajky) obce Silůvky se zavěšenými pamětními (nápisovými) stuhami u žerdi. • Vytisknuté kartičky (samolepky) s tzv. úplným občanským heraldickým znakem. Zajímavostí je, že štít s figurou stříbrné radlice ze selského pluhu je dělený tinkturami olympijských barev dle duhového trikotu mistrů světa v cyklistice a přílbovým klenotem je zvěrokleštícký nůž na pštrosích perech, vše z rodinné tradice majitele znaku.

K návrhu naší „vtipné“ obálky nám autoři zaslali i odborný popis:

Heraldický úplný znak uživatele domácích bazénů
Blason čili heraldický popis znaku:
Ve zlatém štítě modrý nafukovací bazén s čelně postaveným stříbrným žebříkem s černými nášlapy.
Na štítě kolčí přílba se zlato-modro-stříbrno-modro-zlato-modrou točenicí, modro-zlatými a modro-stříbrnými příkrývadly.
Klenotem je zlatý nafukovací kruh kolem modrého kotouče se třemi stříbrnými vlnitými břevny přeloženými zlatou kačenkou.